

رسیدگی به شکایات و نظارت در وزارت تعاون

- جلوگیری از

فعالیت اشخاص حقیقی یا

حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی
سوءاستفاده می‌کنند از

وظایف وزارت

تعاون تلقی

شده است.

سلب مزايا از

تعاونيهایی که بر خلاف قانون و مقررات بخش

تعاونی عمل نموده و با برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده
باشد از وظایفی است که در بند ۲۹ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی
برای وزارت تعاون در نظر گرفته شده است.

در ماده ۶۸ قانون بخش تعاونی نظارت بر انتخابات شرکتها و
اتحادیه تعاونی و اتاق تعاون انجمنی مشکل از نماینده‌گان
وزارت‌خانه‌ای تعاون و کشور و قوه قضائیه و دو نفر از اتاق تعاون
به ریاست وزارت تعاون پیش‌بینی گردیده است.

- نظارت در کلیه امور تعاونی طبق ماده ۱۰ قانون بخش
تعاونی و براساس اساسنامه شرکتهاي تعاونی از حق اعضا ذکر
شده است.

- براساس ماده ۳۰ قانون، مجمع عمومی بالاترین مرجع اتخاذ
تصمیم و نظارت در امور شرکتهاي تعاونی می‌باشد و به استناد
تبصره يك ماده مذکور در شرکتهاي تعاونی هر يك از دستگاهها
و شرکتهاي دولتی، بانکها، شوراهای اسلامی کشوری و سازمانهای
عمومی که در تعاونی مشارکت یا سرمایه گذاری کرده‌اند می‌توانند
نماینده‌ای برای نظارت و بازرگانی در تعاونی و شرکت در جلسات
مجمع عمومی و هیأت مدیره به عنوان ناظر داشته باشند.

-- به استناد بند ۵ ماده ۳۷ قانون بخش تعاونی، نظارت بر
مخارج جاری تعاونی و رسیدگی به حسابها و ازانه به بازرگانی یا
بازرگان و تسلیم به موقع گزارش مالی و ترازنامه تعاونی به مجمع
عمومی از وظایف و اختیارات هیأت مدیره قید شده است که
استناد و مدارک آن جهت نظارت باید در اختیار مجمع عمومی
قرار گیرد.

- آنچه که به صراحت از عنوان رسیدگی به شکایات در قانون
بخش تعاونی نامبرده شده بندهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ ماده ۴۱ قانون در
ارتباط با وظایف بازرگان است:

۱ - نظارت مستمر بر انتطاب نحوه اداره امور تعاونی و
عملیات و معاملات انجام شده بالاسنامه و قوانین و مقررات و
دستورالعملهای مربوطه

● عباس نوروزی بیجندي*

در روایات

و احادیث اسلامی؛ مقوله

احقاق حق و لزوم استماع شکایات و وجود

مرجع قضایی صریحاً

مورد توصیه

قرار گرفته

است:

دو مجلس لهم مجلساً

عاماً متواضع فيه...الذى خلقك. و تقد傂 منهم جندك

و اعونك من احراسك و شرطك، حتى يكلمك متلهمهم غير متعتم

فاني سمعت رسول... (ص) يقول في غير موطن: (لن تقدس امه

لابوخذ للضيق فيها حقه من القوى غير متعتم).

در مجلس عمومی بشین، پس در برابر خداوندی که تو را

آفریده است، فروتنی کن و لشکریان و دربانان از نگهبانان و

پاسبانان خود را از آنها باز دار تا سخنگوی ایشان بی‌لکن و

گرفتگی زبان و بدون ترس و نگرانی سخن گوید، زیرا از پیامبر

(ص) بارها شنیدم که می‌فرمود:

هرگز امتنی باک و آراسته نگردد که در آن امت حق ننانوان، بی

لکن و ترس، از نوانا گرفته نشود».

آیا وظیفه وزارت تعاون رسیدگی به شکایات اعضای تعاونیها

است؟

آیا رسیدگی به شکایات همه نظارت مستتر در قانون بخش

تعاونی است؟

براساس مفاد ماده ۶۵ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری

اسلامی ایران وزارت تعاون به منظور اعمال نظارت دولت در

اجراه قوانین و مقررات مربوط به بخش تعاونی و حمایت و

پشتیبانی از این بخش تشکیل شده است.

از وظایف و اختیارات وزارت تعاون نظارت بر حسن اجرای

قوانين و مقررات بخش تعاونی است که در بند ۱ ماده ۶۶ لحاظ

شده است.

به استناد بند ۱۷ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی وزارت تعاون

می‌تواند در صورت احراز تخلف در اداره امور شرکتها یا

اتحادیه‌های تعاونی مراتب را به دادگاه صالح احلام و دادگاه

مولف است خارج از نوبت در رسیدگی مقدماتی در صورت

احراز تخلف حکم تعليق مدیران شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی

یاد سده را صادر نماید در این صورت وزارت تعاون موظف است

به طور وقت افرادی را برای تشکیل مجمع عمومی و انتخاب

هیأت مدیره جدید منصوب نماید.

- ۱- تجدیدنظر و بازنگری در ساختار سازمانی؛ دستورالعمل رسیدگی به شکایات اعضا و نظارت کارآمد احصاء نماید.
- ۲- رسیدگی به حسابهای دفاتر، استناد صورتهای مالی از قبیل ترازنانه و حسابهای عملکرد سود و زیان، بودجه پیشنهادی و گزارشات هیأت مدیره به مجمع عمومی
- ۳- رسیدگی به شکایات اعضا و ارائه گزارش به مجمع عمومی و مراجع ذیربطری
- ۴- تذکر کتبی تخلفات موجود در نحوه اداره امور تعاونی به هیأت مدیره و مدیر عامل و تقاضای رفع
- ۵- نظارت بر انجام حسابرسی و رسیدگی به گزارش‌های حسابرسی و گزارش نتیجه رسیدگی به مجمع عمومی شرکت و مراجع ذیربطری
- به استناد بند ۸ ماده ۴۴ قانون بخش تعاونی نظارت بر التزام تعاونیها به موضوع فعالیت خود با رعایت قوانین و مقررات مربوط و معرفی متخلفین به مراجع قانونی ذیربطری و حل اختلاف و داوری در محدوده امور مربوط به تعاونیها به صورت کدخدامتش و صلح اعضای تعاونیها قسمی از مقاصد اتحادیه هامی باشد.
- براساس ماده ۵ قانون هیأت بازرگانی مأمور حسابرسی و بازرگانی، اتحادیه تعاونی است.
- طبق ماده ۵۷ قانون بخش تعاونی اتحادیه‌ها و شرکتهای تعاونی می‌توانند در صورت ضرورت با نظارت وزارت تعاون اتفاق نمایند مركزی را در تهران و شعب آن را در استانها و شهرستانها جهت تأمین مقاصد تعیین شده تشکیل دهند.
- نظارت و بازرگانی مستمر از نظر رعایت اساسنامه و آیین‌نامه‌های تعاون و قوانین و مقررات مربوط
- رسیدگی به حسابهای دفاتر، استناد، صورتهای مالی از قبیل ترازنانه و عملکرد مالی و گزارش به مجمع نمایندگان و وزارت تعاون و بررسی شکایات و تخلفات مربوط به ایناق تعیون گزارش به مراجع ذیربطری از وظایف هیأت بازرگانی ماده ۶۳ قانون می‌باشد.
- .. آیا رسیدگی، بازرگانی و نظارت به یک مفهوم هستند آیا کارکرد آنها یکی است؟
- آیا رسیدگی و بازرگانی و نظارت لازم و ملزم هم هستند؟
- آیا می‌توان در حوزه فعالیت تعاونیها و اتحادیه‌ها و اتفاهات تعیون، نظارت اعضا، مجمع عمومی، هیأت بازرگانی و وزارت تعیون را از رسیدگیها و بازرگانی جدا کرد؟
- با مختصر کنکاش و بررسی می‌توان به این نتیجه رسید که نظارت بدون بررسی و رسیدگی و بازرگانی امکان‌پذیر نیست بنابراین ابزار موثر و کارآمد نظارت بررسی، بازرگانی و رسیدگی می‌باشد.
- هر رسیدگی و بازرگانی و نظارت، رسیدگی به شکایات نبوده ولی رسیدگی به شکایات، لزوماً رسیدگی و بازرگانی و نظارت را توانماً و یا به صورت منفک خواهد داشت.
- رسیدگی، بازرگانی و نظارت کارآمد چگونه باید باشد؟**
- مفهوم نظارت و بازرگانی و رسیدگیها چنان اهمیت دارد که

۶- وجود تعامل درون و برون سازمانی اصلی ترین و فوری ترین شاخصهای کارآمدی می‌باشد، هماهنگی بین وزارت تعاون (دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات) و ادارات کل تعاون استانها در ایجاد وحدت رویه و اجرای دقیق مقررات و دستورالعملها در حوزه رسیدگیها و سرعت و دقت در انجام بازرسی در کاهش هزینه و عوارض جانبی آن موثر بوده و از طولی المدت بودن رسیدگیها و بدینیها جلوگیری خواهد کرد.

۷- آنچه در این مقوله حائز اهمیت می‌نماید ایجاد سازوکار و ضمانت اجرایی برای رسیدگیها و گزارش‌های احراز تخلف می‌باشد. زمانی بازرسی و رسیدگی به شکایات دارای اثربخشی مفید و موثر خواهد بود که گزارش کارشناسان ادارات کل تعاون استانها و دفاتر تخصصی و دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات در اجرای بند ۱۷ ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی در حدائق زمان مورد رسیدگی دادگاههای صالح قرار گرفته و این گزارشها دارای ضمانت اجرایی باشد. به گونه‌ای که آثار و تبعات رسیدگیها و بررسی‌ها و بازرسی و نظارت در کمترین زمان در محیط‌های موربد بازرسی و عملیات اجرایی تعاونیها و ادارات کل تعاون استانها به ثمر نشیند و مدیران و کارکنان و اعضاء تعاونیها نظاره گر اجرای خدالت باشند. تعامل بین وزارت تعاون و دستگاه قضایی این مهم را تحقق خواهد بخشید.

۸- یکی دیگر از مولفه‌های موردنیاز دستیابی به رسیدگیها و بازرسی و نظارت کارآمد تعامل منطقی، به روز و شفاف وزارت تعاون (ادارات کل تعاون استانها) با مدیران سایر دستگاههای اجرایی کشور می‌باشد. بسیاری از شرکت‌های تعاونی موجود در وزارتخانه‌ها و سازمانها نظارت بر حوزه‌های مربوطه را به عهده داشته و از سیاستهای کلی دستگاهها متبعه تبعیت می‌نمایند. از این رو شفافسازی فعالیتها، نصب و انتصابات، انتخاب مدیران کارآمد و توانمند و افراد خوشبخت، زمینه تعامل را فراهم خواهد کرد. رسیدگی به تخلفات، کسب اطلاعات، دسترسی به اسناد و مدارک، الزام پرستی به ارائه اطلاعات و ارائه به موقع اسناد و مدارک می‌تواند از عوامل مهم این تعامل می‌تواند باشد و نتیجه آن کارآمدی مطلوب خواهد بود.

۹- توجه به مقوله برون سازمانی، تقویت دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات و تقویت بازرسی ویژه وزیر جهت کنترل عملیات و بازرسی از استانها و دفاتر تخصصی و تقویت ابعاد نظارتی آن، نظام ارزیابی فعالیتها و اجرای نظام نظارتی و رسیدگی به شکایات را معنی دار نموده و تعاونیها و ادارات کل و دفاتر تخصصی را پاسخگو خواهد کرد زیرا صحت عملیات آنان باعث افزایش اطمینان در سطح کلار خواهد بود.

۱۰- ارائه گزارش به مراجع ذیصلاح قضایی و دقت در احصاء تخلف مدیران تعاونیها پرسه نظارت و قضاوت و رسیدگی به شکایات و بازرسی را در معرض آزمایش و قضاوت دیگران قرار خواهد داد. بنابراین در احصاء تخلف باید گزارش‌های منقن، مستند شفاف، بدون پیش داوری، مصون از طرفداری از طیف‌های خاص مدیران

مرجع محل رسیدگی به شکایات تعیین گردیده است که حوزه فعالیت آن در سطح کلان کشوری می‌باشد، ساختار سازمانی این دفتر در مقطع کوتاهی دارای سطح مشخص است که شرح وظایف آن درخصوص ارتباطات درون، برون سازمانی حدود وظایف، حوزه کارکرد دچار اشکال و ابهام می‌باشد.

۲- بازنگری در ساختار نیروی انسانی: این دفتر در سال ۱۳۸۰ و بر اساس چارت سازمانی دارای ۱۹ نفر پرستنل بوده که قریب به اتفاق آنان دارای تخصص حسابداری و حسابرسی و حقوقی بوده که با وجود کلیه نیروهای کارآمد و متخصص در پاسخگویی به مباحث مالی و حقوقی با مشکلات و کمبودهای عدیدهای روبرو بود و از سال ۱۳۸۰ به بعد با بازنیستگی ۱۰ نفر از نیروهای متخصص و انتقال ۴ نفر از آنها و افزایش شکایات، کمبودها کاملاً محسوس و نیاز بد تخصصهای مالی و حسابداری و حقوقی را آشکار نموده است. در حالی که این دفتر در مقام پاسخگویی به سوالات مالی و حقوقی و لزوم بازرسی‌های مختلف در کلید ادارات کل تعاون استانها در تخصصهای مختلف و موردنیاز دارای کمبود می‌باشد لذا تأمین نیروی انسانی موردنیاز و تکمیل کادر نیروی انسانی یکی از مهمترین معیارهای حصول به اهداف بازرسی و رسیدگی به شکایات کارآمد در وزارت تعاون خواهد بود.

۳- تقویت بودجه موردنیاز دفتر در رسیدگی به شکایات: اجرای نظام نظارتی، تهیه و تدوین سیستمهای روشها، رسیدگی به امور اتحادیه‌ها، مأموریت‌های استانی، رسیدگی به امور انتقام‌های تعاونی از نیازهای اساسی آن دفتر می‌باشد ضمن آنکه تأمین اعتبار و بودجه با توجه به نرخ تورم و شاخصه‌های پرداخت به پرستنل در کارآمدی بازرسی و رسیدگی‌ها موثر است.

۴- یکی دیگر از سازوکارهای موردنیاز جهت رسیدگی به شکایات و بازرسی و بازرسی کارآمد، وجود برنامه‌ای مدون رسیدگی به شکایات و بازرسی می‌باشد.

اجرا دقيق دستورالعمل رسیدگی به شکایات در عین وجود اشکالات اساسی و تطبیق رسیدگیها کاملاً ضروری است. رسیدگی‌های سلیمانی باعث ابطال سرمایه و افزایش هزینه‌ها و طولانی شدن زمان آنها شده و این امر نیز عملاً در این حوزه محسوس است که عدم توجه ادارات کل تعاون استانها به اجرای دقیق دستورالعمل را نشان می‌دهد. وجود برنامه سالیانه، اجرای نظام نظارتی و بازرسی‌های سالیانه و تطبیق رسیدگیها و نظارت با دستورالعمل‌های مربوطه و داشتن برنامه مدون، مشخص و دقیق در این بررسی‌ها، دستیابی به بازرسی کارآمد و به روزاز هر رفقن نیرو و امکانات جلوگیری خواهد کرد.

۵- یکی دیگر از عوامل دستیابی به اهداف رسیدگی به شکایات کارآمد و موثر تدوین برنامه‌های بلندمدت، میان مدت و کوتاه‌مدت است. این برنامه‌ها سهم بزرگی در بهبود اوضاع و جهت‌دهی بر نظارت و بازرسی و رسیدگیها و بررسی‌ها خواهد داشت و وزارت تعاون را در یک پرسه منطبق و قابل حصول عملیات قرار خواهد داد.

۳- تقریباً اکثر شکایات و اصله در دفتر حسابرسی به شکایات درخصوص عملکرد کارشناسان و ادارات کل تعامل استانها و دفاتر تخصصی به دلیل عدم تبیین رسیدگیها و حدود وظایف، رسیدگی به تخلفات احتمالی را با مشکلات عدیده‌ای مواجه ساخته و عملکارایی متولی اصلی آن را کاهش داده و رسیدگیها را از مسیر اصلی منحرف می‌سازد.

آیا رسیدگی به شکایات تعاملیها و اعضا، از کارشناسان و مسئولان ادارات کل تعامل و دفاتر تخصصی به عهده دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات می‌باشد؟ یا از اختیارات و وظایف دفتر مرکزی حراسیت و تخلفات اداری است؟ شکایت از پرسنل و مسوولین ادارات کل یکی از معضلات و مشکلات اساسی دفتر بازرگانی و رسیدگی به شکایات است.

۴- عدم توجه به توانمندیهای درون سازمانی و پرسنل دفتر یکی از مشکلات می‌باشد.

۵- یکی از مشکلات موجود عدم دستیابی به اطلاعات کافی برای رسیدگی به شکایات و بازرگانی مطلوب است.

۶- مسئله تأمین نیرو که به دلیل بازنیسته شدن بیش از ۵۰ درصد نیروهای متخصص و حسابرس تاکنون از سال ۱۲۸۰ نادیده گرفته شده، وظایف شاعری ادارات حسابرسی و رسیدگی به شکایات را کاملاً تحت الشعاع قرار داده است. به طوری که در حال حاضر فقط رسیدگی به شکایات با کلیه محدودیت‌های صدرالاشاره اجرا گردیده و رسیدگیهای مالی را بسیار محدود نموده است.

۷- از معضلات و مشکلات اساسی موجود عدم تجانس تخصص کارشناسان با موضوع فعالیت و عملکرد فعلی آن است.

۸- از مسائل مبتلا به رسیدگی به شکایات در تعاملیها عدم شفافیت بعضی از مقادی قانون بخشن تعاملی و آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و عدم تهیه و تدوین آیین‌نامه‌های ذیرپیش می‌باشد. منجمله آیین‌نامه بند ۵ ماده ۵۴ و آیین‌نامه بند ۲ ماده ۵۷ و...

۹- یکی از مشکلات موجود عدم تطبیق دستورالعمل رسیدگی به شکایات و دستورات دست و پاگیر، با واقعیت‌های عینی می‌باشد منجمله مقادی ماده ۲ و ۴ دستورالعمل مذکور و سایر مقادی که امکان فاسله زمانی رسیدگیها و نحوه رسیدگیها را مختل ساخته است.

۱۰- از موضوعات دیگر قابل طرح عدم مسؤولیت‌پذیری و عدم تعیین مسؤول پاسخگو برای تهیه و تدوین و اصلاح و بازنگری آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها در وزارت تعامل مربوط است در حالی که انتظار عامه حتی سازمانهای مسؤول مانند بازرگانی کل کشور تهیه و تدوین آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها و تجدید و بازنگری در آیین‌نامه‌های موجود را از دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات مطالبه می‌نمایند. در کلیه سوابق مکاتباتی این امر را از نقص‌های دفتر رسیدگی به شکایات محسوب کرده‌اند.

تعاونیها تهیه و ارائه داد. بایستی در کلیه مراحل تنظیم گزارش اصل بی‌طرفی کامل رعایت گردد. بنابراین قبل از ارجاع پرونده تعاملیها به دادگاه صالح توسط کارشناسان مجرب مراحل تهیه گزارش‌ها، اسناد و مدارک، دلائل و مستندات احراز تخلف مورد کنترل و بازنگری و مطالعه مجدد قرار گرفته به طوری که در محاکم قضایی خلی بگزارش‌های ارائه شده وارد نگردد.

۱۱- اخذ آمار و اطلاعات در جریان رسیدگی به شکایات - نحوه رسیدگیها و مراحل رسیدگی و نحوه اختتام آنها از ضروری ترین نیازهای دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات وزارت تعامل می‌باشد. اخذ آمار و اطلاعات از مراحل اجرایی نظام نظارتی و تجزیه و تحلیل آن از اساسی‌ترین خواسته‌های آن دفتر می‌باشد، زیرا بدون وجود اطلاعات و آمار مورد اعتماد واقعی انجام نظارت و بازرگانی را با تردید مواجه می‌سازد.

۱۲- دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات به عنوان یکی از دفاتر ستادی وزارت تعامل طبق وظایف خود بایستی از اوضاع و احوال عمومی ادارات کل تعامل استانها و دفاتر تخصصی و ضعیت نظام نظارتی و رسیدگی به شکایات اطلاع به هنگام داشته باشد و موضوعات مبتلا به شرکهای تعاملی و ادارات کل تعامل استانها و دفاتر تخصصی ستادی را شناسایی و مورد مدافعت و نظارت قرار دهد. در این راستا دفتر حسابرسی و رسیدگی به شکایات نتایج بررسی و تحقیقات و تجزیه و تحلیل خود را با شناسایی نقاد فوت و صعف و شناسایی آسیب‌ها و بحرانها در اختیار مدیران ارشد قرار خواهد داد.

مشکلات موجود فراوری حسابرسی و رسیدگی به شکایات

۱- اجرای وظایف سازمانی کارآمد نیاز به یکپارچگی و تمرکز امور مربوط به رسیدگی به شکایات و نظارت و بازرگانی و وزارت تعامل دارد. به طوری که در حال حاضر واحدهای متعددی در وزارت متبع عهده‌دار بخشن از وظایف نظارتی و بازرگانی رسیدگی به شکایات می‌باشند از جمله:

۱-۱- معاونت محترم پشتیبانی و امور مجلس

۱-۲- دفتر حقوقی

۱-۳- بازرسان ویژه محترم وزیر

۱-۴- دفاتر تخصصی حوزه معاونت نظارت و بهره‌برداری، دفتر امور تعاملیهای خدمات دفتر تعاملیهای مصرف و اعتبار، دفتر امور تعاملیهای تولیدی، دفتر امور تعاملیهای حمل و نقل و دفتر عمران و مسکن

۲- جهت ایجاد وحدت رویه و پرهیز از اقدامات موازی و تکراری و هدر رفتن امکانات و... وجود هماهنگی و یکسان‌سازی فعالیتها و رسیدگی‌ها بسیار ضروری می‌نماید. متأسفانه اقدامات متعدد در قسمتهای مختلف وزارت متبع باعث ایجاد سردرگمی و بعض‌ا فرست طلبی برخی از فرست طلبان حرفه‌ای را به دنبال داشته و باعث تضییف پرسنل صدیق و خدمتگزار گردیده و خدمات صادقانه آنها را تحت الشعاع قرار داده است.